

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΠΟΥΣ-ΛΥΡΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

<u>Έπος</u>	<u>Λυρική ποίηση</u>
* μεγάλη έκταση	* μικρή έκταση
* ίδια μορφή (γλώσσα και στιχουργία) και περιεχόμενο (αφήγηση άθλων)	* ποικιλία στη μορφή (γλώσσα – μέτρο) και στο περιεχόμενο (πλούσια θεματική)
* αντικειμενική, περιγραφική ποίηση	* υποκειμενική (προσωπική) ποίηση
* αναφέρεται στο παρελθόν (εκεί – τότε – μακριά)	* αναφέρεται στο παρόν (εδώ – τώρα – πλησίον)
* ηρωικό ιδεώδες	* διαφωνία, πολλές φορές, με τα ιδεώδη του έπους

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΟΙΔΩΝ –ΡΑΨΩΔΩΝ

ΑΟΙΔΟΙ	ΡΑΨΩΔΟΙ
Εμφανίζονται στα <u>μυκηναϊκά χρόνια</u> [17 ος -12 ^{ος} αι. π.χ.]	Αποτελούν τη νεότερη γενιά ποιητών [<u>αρχαϊκή περίοδος</u> , 8 ^{ος} αι. π.χ. κ.ε.
Ήταν τραγουδοποιοί : αυτοσχεδίαζαν και τραγουδούσαν επικά ποιήματα	Δε δημιουργούσαν νέα δικά τους έργα , αλλά απομνημόνευαν και απάγγελναν τα παλιότερα έπη
Τραγουδούσαν με συνοδεία κιθάρας/φόρμιγγας	Δεν τραγουδούσαν , αλλά απάγγελναν με ρυθμό
Ζούσαν στην αυλή κάποιου βασιλιά	Ταξίδευαν από τόπο σε τόπο
Τραγουδούσαν κυρίως σε συμπόσια , σε παλάτια βασιλιάδων ή σε σπίτια ευγενών αλλά και σε δημόσιους χώρους	Τραγουδούσαν στις μεγάλες γιορτές των Ελλήνων , οπότε διοργανώνονταν ραψωδικοί αγώνες

ΤΙΤΛΟΙ ΡΑΨΩΔΙΩΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

- α** Θεῶν αγορά (=συνέλευση). Αθηνᾶς παραίνεις (=συμβουλή) πρὸς Τηλέμαχον (αριθμός στίχων 444).
- β** Ἰθακησίων αγορά. Τηλεμάχου ἀποδημία (=αναχώρηση) (434).
- γ** Τὰ ἐν Πύλῳ (497).
- δ** Τὰ ἐν Λακεδαίμονι (847).
- ε** Ὀδυσσέως σχεδία (=πλοιάριο) (493).
- ζ** Ὀδυσσέως ἄφιξις εἰς Φαίακας(331).
- η** Ὀδυσσέως εἴσοδος πρὸς Ἀλκίνοον (347).

- θ** *Ὀδυσσέως σύστασις πρὸς Φαίακας*
(586).
- ι** *Ἀλκινόου ἀπόλογοι. Κυκλώπεια*
(566).
- κ** *Τὰ περὶ Αἰόλου, Λαιστρυγόνων καὶ*
Κίρκης (574).
- λ** *Νέκυια - Ὀδυσσέως κάθοδος εἰς*
Ἄϊδην (640).
- μ** *Σειρήνες, Σκύλλα καὶ Χάρυβδις,*
Βόες Ἥλιου (453).
- ν** *Ὀδυσσέως ἀπόπλους παρὰ*
Φαίακων καὶ ἄφιξις εἰς Ἰθάκην
(440).
- ξ** *Ὀδυσσέως πρὸς Εὐμαιον ὁμιλία*
(533).
- ο** *Τηλεμάχου πρὸς Εὐμαιον ἄφιξις*
(557).
- π** *Τηλεμάχου ἀναγνωρισμός*
Ὀδυσσέως (481).
- ρ** *Τηλεμάχου ἐπάνοδος εἰς Ἰθάκην*
(606).
- σ** *Ὀδυσσέως καὶ Ἴρου πυγμή*
(πυγμαχία) (428).
- τ** *Ὀδυσσέως καὶ Πηνελόπης ὁμιλία.*
Τὰ νίπτρα (=νερό για νίψιμο) (604).
- υ** *Τὰ πρὸ τῆς μνηστηροφονίας* (394).
- φ** *Τόξου θέσις* (434).
- χ** *Μνηστηροφονία* (501).
- ψ** *Ὀδυσσέως ὑπὸ Πηνελόπης*
ἀναγνωρισμός (372).
- ω** *Σπονδαί (=συνθήκη, ἀνακωχή) -*
Ὀδυσσεὺς καὶ Λαέρτης (548).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

Ραψωδίες α-δ = Τηλεμάχεια (οι ραψωδίες είναι αφιερωμένες στον Τηλέμαχο)

- (α)** Μετά την επίκληση στη Μούσα, το έργο αρχίζει παρουσιάζοντας τον Οδυσσέα στον προτελευταίο σταθμό των περιπλανήσεών του, το νησί της Καλυψώς (Ωγυγία), όπου κρατείται επτά χρόνια, γιατί ο Ποσειδώνας είναι θυμωμένος μαζί του εξαιτίας της τύφλωσης του γιου του, του Κύκλωπα Πολύφημου. Τώρα, όμως, ο Ποσειδώνας λείπει και η Αθηνά αποσπά από το Δία την υπόσχεση να ειδοποιήσουν την Καλυψώ ότι πρέπει να αφήσει τον ήρωα ελεύθερο. Η ίδια, στο μεταξύ, με τη μορφή θνητού έρχεται στην Ιθάκη και προτείνει λύσεις στον Τηλέμαχο, γιο του Οδυσσέα, για να αντιμετωπίσει την κατάσταση στο παλάτι.
- (β)** Ο Τηλέμαχος, ακολουθώντας τις συμβουλές της Αθηνάς, συγκαλεί συνέλευση του λαού και εκθέτει τα παράπονά του για τη διαγωγή των μνηστήρων της μητέρας του. Όταν οι μνηστήρες, παρά τα θεϊκά σημάδια, αρνούνται να φύγουν από το παλάτι και οι Ιθακήσιοι δεν τολμούν να

- τον βοηθήσουν, το βράδυ φεύγει κρυφά, σύμφωνα με τη συμβουλή της Αθηνάς, η οποία τον συνοδεύει, με τη μορφή θνητού, στο ταξίδι για την Πύλο, για να μάθει κάτι για τον πατέρα του.
- (γ) Στην Πύλο, ο βασιλιάς Νέστορας τους υποδέχεται εγκάρδια. Δε γνωρίζει όμως τίποτε για τον Οδυσσέα και συμβουλεύει τον Τηλέμαχο να πάει στη Σπάρτη και να ζητήσει πληροφορίες από το Μενέλαο. Η Αθηνά φεύγει μεταμορφωμένη σε αετό και την άλλη μέρα ο Τηλέμαχος, συνοδευόμενος από τον Πεισίστρατο, γιο του Νέστορα, ξεκινάει για τη Σπάρτη.
- (δ) Στη Σπάρτη, ο Μενέλαος τους πληροφορεί πως, όπως είχε μάθει από το θαλασσινό θεό Πρωτέα, η Καλυψώ κρατούσε τον Οδυσσέα για χρόνια στο νησί της, παρά τη θέλησή του. Στο μεταξύ, στην Ιθάκη, οι μνηστήρες και η Πηνελόπη μαθαίνουν για την αναχώρηση του Τηλέμαχου. Τη βασίλισσα, που αγωνιά για το γιο της, καθησυχάζει όνειρο σταλμένο από τη θεά Αθηνά, ενώ οι μνηστήρες αποφασίζουν να στήσουν ενέδρα στο γιο του Οδυσσέα σε κοντινό νησί και, καθώς θα επιστρέφει στο νησί του, να τον σκοτώσουν.

Ραψωδίες ε-θ = Φαιακίδα (οι ραψωδίες είναι αφιερωμένες στον Οδυσσέα)

- (ε) Ο Ερμής φτάνει στο νησί της Καλυψώς και της ανακοινώνει την απόφαση των θεών για αναχώρηση του Οδυσσέα. Η Καλυψώ, αναγκασμένη να συμμορφωθεί, βοηθάει τον ήρωα να κατασκευάσει μέσα σε λίγες ημέρες σχεδία με την οποία και ανοίγεται στο πέλαγος. Τη δέκατη όγδοη, όμως, ημέρα ταξιδιού, ο Ποσειδώνας κομματιάζει τη σχεδία και ο Οδυσσέας, κολυμπώντας επί δύο μερόνυχτα, κατορθώνει να φτάσει στο νησί των Φαιάκων.
- (ζ, η) Η Ναυσικά, βασιλοπούλα του τόπου, βρίσκει στην παραλία το ναυαγό και τον οδηγεί στο παλάτι του πατέρα της Αλκίνοου.
- (θ) Το βασιλικό ζεύγος Αλκίνοου και Αρήτης φιλοξενεί τον Οδυσσέα εγκάρδια και του υπόσχεται να τον βοηθήσει να γυρίσει στην πατρίδα του. Ακολουθεί αποχαιρετιστήριο γεύμα.

Ραψωδίες ι-μ = Μεγάλοι Απόλογοι (αποτελούν τις αφηγήσεις του Οδυσσέα)

- (ι) Την επομένη συνεχίζεται η φιλοξενία. Το βράδυ ο Οδυσσέας αποκαλύπτει το όνομά του και αρχίζει να αφηγείται τις περιπέτειές του μετά την αναχώρησή του από την Τροία. Περιγράφει τη δοκιμασία του: στη Θράκη, στη χώρα των Κικόνων, στη χώρα των Λωτοφάγων, όπου με το γλυκό καρπό κινδύνευαν να ξεχάσουν το γυρισμό, και στη χώρα των Κυκλώπων, όπου χάνει τους περισσότερους συντρόφους του, αλλά τελικά νικά με δόλο, μεθώντας, τον Κύκλωπα Πολύφημο, τον οποίο τυφλώνει.
- (κ) Ο Οδυσσέας συνεχίζει την αφήγησή του με τις περιπέτειες στο νησί του Αιόλου, θεού των ανέμων, και στη χώρα των ανθρωποφάγων Λαιστρυγόνων, όπου χάνει όλα του τα πλοία εκτός από το δικό του. Με αυτό φτάνει στο νησί της μάγισσας Κίρκης, η οποία μεταμόρφωσε τους συντρόφους του σε χοίρους. Για να φύγει από το νησί της Κίρκης (Αιαία), ύστερα από έναν ολόκληρο χρόνο, αναγκάζεται πρώτα να επισκεφθεί τη χώρα των νεκρών.
- (λ) Στον Κάτω κόσμο των νεκρών (*Νέκυια* < νέκυς-υος, ο, =νεκρός), ο Οδυσσέας συζητάει με τις ψυχές του μάντη Τειρεσία, της μητέρας του Αντίκλειας, του συντρόφου του Ελπίνορα και επιφανών ηρώων (Αγαμέμνονα, Αχιλλέα, Αίαντα).
- (μ) Συνεχίζοντας το ταξίδι του, αφού αντιμετωπίζει τις Σειρήνες, τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη, φτάνει στο νησί Θρινακία, όπου οι σύντροφοί του πεινασμένοι έσφαξαν τις ιερές αγελάδες του Ήλιου και πλήρωσαν την πράξη τους με το θάνατό τους (τιμωρία του Δία). Μόνος ο Οδυσσέας, έπειτα από περιπλάνηση, φτάνει στο νησί της Καλυψώς, η οποία θέλει να τον κρατήσει για πάντα κοντά της.

Ραψωδίες ν-ψ = Μνηστηροφονία

- (ν) Την άλλη μέρα ο Οδυσσέας, με πλούσια δώρα των Φαιάκων, αναχωρεί από τη χώρα τους και το άλλο πρωί οι ναύτες τον αφήνουν κοιμισμένο σε έρημη αμμουδιά της Ιθάκης. Όταν ξυπνάει, η Αθηνά τον κατατοπίζει για τους νέους αγώνες που τον περιμένουν, τον μεταμορφώνει σε ζητιάνο και τον στέλνει στην καλύβα του Εύμαιου, του πιστού χοιροβοσκού του.

- (ξ) Ο Εύμαιος φιλοξενεί πρόθυμα τον άγνωστο ζητιάνο.
- (ο) Στο μεταξύ, ο Τηλέμαχος, παρακινημένος από την Αθηνά, φεύγει από τη Σπάρτη και, αφού ξεφεύγει την ενέδρα των μνηστήρων, φτάνει στην Ιθάκη και πηγαίνει στην καλύβα του Εύμαιου.
- (π) Εκεί, στο διάστημα που ο Εύμαιος πηγαίνει να ειδοποιήσει την Πηνελόπη ότι ο γιος της γύρισε, γίνεται η αναγνώριση του Οδυσσέα από το γιο του. Από κοινού μελετούν την τιμωρία των μνηστήρων.
- (ρ) Την άλλη μέρα ο Τηλέμαχος φεύγει για την πόλη και λίγο αργότερα ο Οδυσσέας με τον Εύμαιο φτάνουν στο παλάτι, όπου οι μνηστήρες προσβάλλουν κάθε τόσο το μεταμορφωμένο σε ζητιάνο ήρωα.
- (σ) Με την έμπνευση της Αθηνάς, η Πηνελόπη δηλώνει στους μνηστήρες πως ήρθε η ώρα να ξαναπαντρευτεί, τώρα που ο γιος της μεγάλωσε και ο Οδυσσέας έχει πια χαθεί. Ζητάει από όλους δώρα, κατά τη συνήθεια, οι μνηστήρες δέχονται και ο Οδυσσέας χαίρεται με την πονηριά της γυναίκας του.
- (τ) Αργότερα, ο Οδυσσέας συναντά την Πηνελόπη μόνη και τη βεβαιώνει ότι ο άνδρας της θα γυρίσει, χωρίς όμως να την πείσει. Η γριά Ευρύκλεια, η σκλάβα που είχε αναθρέψει το βασιλιά, τον αναγνωρίζει καθώς του πλένει τα πόδια, από ένα σημάδι στο μηρό, εκείνος όμως της επιβάλλει σιγή. Ανυποψίαστη η Πηνελόπη εμπιστεύεται στον ξένο πως την άλλη μέρα θα καλέσει τους μνηστήρες σε αγώνα με το τόξο του Οδυσσέα, ώστε να επιλέξει για άνδρα της τον πιο δυνατό.
- (υ) Η νύχτα περνάει ανήσυχη και για τον Οδυσσέα και για την Πηνελόπη. Ωστόσο, τα καλά σημάδια όλο και πληθαίνουν και προμηνύουν την τιμωρία των μνηστήρων.
- (φ) Στον αγώνα τόξου, το άλλο πρωί, κανένας από τους μνηστήρες δεν καταφέρνει να τεντώσει το τόξο. Στο τέλος, ο Οδυσσέας το παίρνει με πονηριά και το τεντώνει με ευκολία.
- (χ) Ο Οδυσσέας, έχοντας μαζί του τον Τηλέμαχο και δυο πιστούς δούλους, τον Εύμαιο και το Φιλοίτιο, στους οποίους πριν από λίγο είχε φανερωθεί, σκοτώνει όλους τους μνηστήρες. Στη συνέχεια, τιμωρούν τις άπιστες υπηρέτριες και γίνεται ο καθαρισμός του ανακτόρου.
- (ψ) Ακολουθεί, με πολλές δραματικές διακυμάνσεις, η αναγνώριση του Οδυσσέα από την Πηνελόπη και η ένωση των δύο συζύγων. Ο Οδυσσέας διηγείται μερικές από τις περιπέτειές του (Μικροί Απόλογοι). Το πρωί, ο ήρωας φεύγει για το κτήμα έξω από την πόλη, όπου ζούσε αποτραβηγμένος ο πατέρας του Λαέρτης.

Η τελευταία ραψωδία χρησιμεύει ως επίλογος

- (ω) Γίνεται η αναγνώριση του Οδυσσέα από το γέρο πατέρα του. Υπενθυμίζεται η τύχη των πεθαμένων μνηστήρων (δεύτερη κάθοδος στον Άδη, *Μικρή Νέκυια*) και ακολουθούν οι αντιδράσεις των κατοίκων της Ιθάκης για τη μνηστηροφονία. Τελικά όμως στη μάχη, με τη μεσολάβηση της θεάς Αθηνάς, οι αντίμαχοι συμφιλιώνονται και αποκαθίσταται η πολιτική και ηθική τάξη στην Ιθάκη.

Πηγές:

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας